

mocsaras rétet ÉK felől szegélyező homokháton található. Az egykori templom helye ma is világosan kivehető. A homokhátból a rét felé, félszigetszerűen kiugró dombon elvadult bozót burjánzik, de itt-ott köveket és téglatörmelékét is látni. A templom-halom tágabb környezete mezőgazdasági művelés alatt áll. A felszínen heverő embercsontokból arra következtethetünk, hogy az eke már sírokat bolygat. A homokhát rétre néző, DK-i oldalán ugyanakkor a sok paticstörmelék és cserép alapján nagy kiterjedésű Árpád-kori település húzódnak.

TANKÓ KÁROLY

165. Füzesgyarmat határa

(Békés megye) R, Sza, Á

A HHE-Töviskes-1 és a HHE-Töviskes-K-1 gázkutakat a MOL-Füzesgyarmat gyűjtőállomással összekötő gázvezeték nyomvonalán 2010. július 25-én végeztünk terepbejárásokat.

Csörő (KÖH 4307): A Füzesgyarmat belterületétől DNY-ra, az egykori Für-ér, ma Szeghalmi-övcSATORNA (Fürjesi övcSATORNA) NY-i partján, az ősi érmeder É-i kanyarulatának belső zugában tiszapolgári, SZARMATA kori és az ÁRPÁD-korból származó leletanyaggal jellemezhető, a korábbi topográfiai terepbejárások alkalmával dokumentált lelőhelyet ezúttal nem lehetett azonosítani.

Csörő (KÖH 4313): Megerősítettük a korábbi topográfiai megállapításokat, melyek a belterületétől DNY-ra, a Töviskes-Osztottréti mesterséges csatorna D-i partján emelkedő, 0,4 m magas és 25–30 m átmérőjű halomra vonatkoznak.

Csörő (KÖH 4314): A korábbi terepbejárások során a belterületétől NY-ra, egy csatorna D-i partján ismertté vált, igen szórványos tiszapolgári, SZARMATA és ÁRPÁD-kori településnyomokkal dokumentált lelőhelyet jelenleg nem lehetett azonosítani.

Csörő, Jármi-telek (KÖH 4316): A település határának DNY-i részében, egy érmeder D-i, ill. NY-i oldalán emelkedő alacsony háton korábban kevés, apróra törött, jellegtelen őskori cserepet, néhány SZARMATA kori és valamivel több ÁRPÁD-kori cserepet találtak, s a lelőhely területét az ÁRPÁD-kori Járom faluval azonosították. A lelőhelyet a 2010-es terepjárás során nem tudtuk azonosítani.

Csörő, Töviskesi-csatorna (KÖH 75625): A füzesgyarmati határ NY-i szélén, a Töviskes-Osztottréti csatorna tagolt vonalától D-re, egy ÉK-DNY-i irányú széles, a környezetéből alig kiemelkedő hát közepén eddig ismeretlen lelőhelyet találtunk. A kb. 50×100 m kiterjedésű lelőhely egy igen hosszú, ÉK-DNY-i irányú, nagy digógödör ÉK-i sarkának a közelében helyezkedik el, területén kevés őskori és valamivel több ÁRPÁD-kori edénytöredéket gyűjtöttünk.

Horgos-dűlő (KÖH 75627): A belterületétől NYDNY-ra, az egykori Für-ér É-i partjától távolabb, de azzal párhuzamosan húzódó, szélesen elnyúló lejtőn eddig ismeretlen lelőhelyet találtunk. A Horgos-dűlő egyetlen, a település irányába egyenesen vezető, mindkét oldalán

csatornával határolt földútja mentén változó intenzitással fordultak elő főleg őskori és kevesebb számban SZARMATA kori, igen kopott edénytöredékek. A lelőhely ÉK-DNY-i irányú hossza kb. 400, szélessége kb. 150 m, D-i széle bizonytalan.

SZATMÁRI IMRE

166. Füzér, vár

(KÖH 16582)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

A 13. századi eredetű füzéri felsővár ciszternájának feltárását 2010 szeptemberében folytattuk. A rövid, csupán 5 munkanapig tartó kutatás alatt tovább vizsgáltuk a ciszterna szerkezetét, valamint meglepő eredményeket értünk el a ciszterna keltezésével kapcsolatban tett megfigyeléseink során.

A Herman Ottó múzeum 2009 őszén kezdte meg a füzéri felsővár ciszternájának korábban félbe maradt kutatását. Erről a Castrum 2009/1. számában közöltünk rövid összefoglaló jelentést. A 2010-ben folytattuk a ciszterna köveinek kiemelését és a mögötte lévő döngölt agyagréteg módszeres eltávolítását.

A ciszterna betöltésének NY-i oldalán, a korábban már észlelt kevert szürke színű 16., de inkább 17. századi leletanyagot tartalmazó javításhoz kapcsolható betöltés mintegy 4,5 m-es mélységben „elfogyott”, legmélyebb pontját a sziklagödör szélénél érte el. Azaz valóban egy utólagos javítással számolhatunk a ciszterna életében. Azonban ehhez nem tartozott hozzá a sziklagödör utólagos bővítése, mivel a kevert szürke agyag alatt tovább folytatódott a többi részen már megfigyelt és 15. századi leletanyagot tartalmazó sárga színű agyagréteg, valamint maga a sziklagödör sem szűkült össze.

Mintegy 4,8 m-es mélységtől kezdve a betöltésben igen nagyméretű, behullott és még in situ köveket bontottunk és emeltünk ki. Ezek értelemszerűen a ciszterna pusztulásakor kerülhettek mostani helyükre. A kutatási időszak végére a ciszterna belsejében átlag 5,3–5,5 m mélységet értünk el. Ebben a mélységben a kutatott ciszterna mögötti agyagbetöltésben egy újabb, faragott kőelemekből épített gyűrűt találtunk, melynek belső átmérője 200–220 cm. Az e mögötti agyagbetöltésből 13–14. századi kerámiaanyag került elő, azaz a vár korai periódusához tartozó ciszterna vagy kút maradványait sikerült azonosítanunk.

GÁL-MLAKÁR VIKTOR

167. Gacsály határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Á

2010. március 9-én helyszíni szemlét végeztünk a község bel- és külterületén a településrendezéshez kapcsolódó hatástanulmány készítésének céljából.

Barta-Rekesz (KÖH 74205): Az Ady Endre utca házainak K-i végében, az ebből az utcából K-re futó dűlőúttól É-ra, mintegy 70 m-re kezdődött a lelőhely, a

Barta-Rekesz határrész Ny-i szélén. Észak-dél tengelyű, kiterjedése: 90×160 m. Kis mennyiségű Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk a felszínéről.

Kő-kert (KÖH 74203): A császlói műút és a vasúti megálló által bezárt szögben, a Kő-Kert határrész DNy-i sarkában szórványos cserépanyagot szolgáltató, nagyjából K–Ny irányú, 70×100 m kiterjedésű, a felszíni telepnyom alapján az Árpád-korra tehető lelőhelyet regisztráltunk.

Úrbéres-dűlő (KÖH 74207): A kisnaményi úttól közvetlenül É-ra, a Kossuth Lajos utca utolsó háza melletti szántóföldön észleltük a lelőhelyet, az Úrbéres-dűlő DK-i sarkának közelében. Nyugati és déli szélei viszonylagosak, mert egy almás zártkerttől és a műúttól nem tudtunk errefelé tovább vizsgálódni. Kiterjedése 60×80 m, K–Ny irányú telepnyom, melyről kevés Árpád-kori edénytöredéket gyűjtöttünk.

Úrbéres-dűlő II. (KÖH 74209): Szintén az Úrbéres-dűlőben regisztráltuk, a Kossuth Lajos és Szabadság utcák kertjeinek végében. A túrricsei műút és egy ezzel párhuzamos csatorna szeli ketté. Az intenzív késő bronz-kori kerámiával jelentkező telepnyom ÉNy–DK irányú, kiterjedése 100×270 m.

Munkatársak: Tompa György régész, Bocz Péter régésztechnikus (JAM), Fábián László etnográfus (Csengeri Múzeum).

PINTYE GÁBOR

168. Gadna, Zámoszta (KÖH 75139)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2010. május 13-án örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódó bejárást végeztünk a Cserehát területén. A Gadnáról Felsővadászra vezető út K-i oldalán, a Zámoszta nevű határrészben nagy kiterjedésű bronzkori települést találtunk. A lelőhely a Kupai-Vadász-patak völgyének K-i oldalán futó magasabb dombvonulat Ny-i lejtőjén terül el, É–D irányban. A felszínen 400×140 m-es területen nagy sűrűségben helyezkedtek el a főként kisméretű kerámiatöredékek.

Munkatársak: Gál-Mlakár Viktor, Hajdú István, Nagy Zoltán.

CSENGERI PIROSKA

169. Gagyvendégi, Nyírjes (KÖH 75141)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ó

2010. május 4-én örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódó bejárást végeztünk a Cserehát területén. A Gagyvendégiről Abaújlakra vezető út K-i oldalán, még a hármas elágazás előtt, 130×30 m-es területen szórványosan elhelyezkedő őskori kerámiatöredékeket, pattintott kőszilánkokat és egy magkövet találtunk. A lelőhely egy magasabb dombvonulat DNy-i lábánál található, valószínűleg ÉNy–DK-i irányban húzódik.

Munkatársak: Galkó József, Gál-Mlakár Viktor, Hajdú István, Kalászdí György.

CSENGERI PIROSKA

170. Galgahévíz, Ligeti-földek (Ökofalu) (KÖH 25871)

(Pest megye) U, B, Sza, I

2010. április 6-án két megbolygatott emberi csontvázról érkezett bejelentés a váci Tragor Ignác Múzeumba. 2009 novemberében távhővezeték fektetése miatt végeztek gépi földmunkákat, a kiásott árkok oldala a téli fagyok, majd a tavaszi esőzések következtében elkezdett beszakadni, és így bukkantak elő a két külön emberi vázhoz tartozó csontok, egymástól nagyjából 8 m-es távolságban.

A leletmentést április 20–22-én végeztük el. Az egyik váz kimosódott maradványait a megtalálók visszaásták előkerülési helyükre, a közműárok oldalába. A friss beásásra rábontva 20 cm-es mélységből előkerültek a visszatemetett combcsontok és a medence roncsolt darabjai. Megtaláltuk a K–Ny-i tájolású, erőteljes csontozatú váz térdtől lefelé in situ megmaradt csontjait. A lábfejek csontjai részben szétszóródtak. A halottat háton fekvő, nyújtott helyzetben temették el. Felső részét a munkagép roncsolta, de a kitermelt földben megtaláltuk a hiányzó csontok nagy részét. A halottnak melléklete nem volt. Sírgödörének beásása az árok egyik oldalán sem volt megfigyelhető. A másik emberi váznak a koponyáját bolygatták meg, nagyobb része érintetlenül maradt. A koponya töredékeit megtaláltuk a közműárok környékén. Mivel nincs kitéve további bolygatás veszélyének, erre nem bontottunk rá, de környékét megtisztítottuk és a sírgödör beásását dokumentáltuk. A közműárok falait megtisztítva egy harmadik csontváz maradványait is megtaláltuk: a koponya csontjait és talán a bordákra utaló csontmorzsákat, valamint a sírgödör beásását tudtuk dokumentálni. Mellékletet ennél a váznál sem találtunk.

A helyszínen dolgozó építőmunkások még két további helyszínen jeleztek régészeti jelenségeket. Az Ökofalu központi részén elhelyezkedő társasház (1423 hrsz.) közműveinek építése során két szarmata kori sütőkemencét és egy gödröt bolygattak meg. Az objektumokat kibontottuk, dokumentáltuk. A kemencék sütőfelületéből nagyméretű, szürke, jól iszapolt, simított felületű, ill. vörös festésű edénytöredékek (köztük egy gömbös testű tál részei) kerültek elő.

A faluba vezető bekötőút közműárkában több objektum feltárását dokumentáltuk. Előkerült egy harmadik szarmata kori sütőkemence, ill. további gödrök neolitik, kora bronzkori, kvád és szarmata kori kerámiatöredékekkel. Szórványként került elő egy bronzpenge és két római érme.

Munkatársak: Kecskés Anita régész, Bíró István technikus, Érdi Benedek geodéta.

RÁCZ TIBOR ÁKOS